

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.06.2003, sp. zn. 35 Odo 124/2003, ECLI:CZ:NS:2003:35.ODO.124.2003.1

Číslo: 81/2004

Právní věta: Při úvaze o trvání výhrady vlastnického práva je třeba se zabývat i tím, zda vlastnické právo k věci nezaniklo zpracováním (§ 135b obč. zák.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.06.2003

Spisová značka: 35 Odo 124/2003

Číslo rozhodnutí: 81

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Vlastnictví

Předpisy: § 118 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 120 odst. 1 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 123 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 446 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 542 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v P r a z e r o z s u d k e m z e d n e 1 1 . 9 . 2 0 0 2 z m ě n i l r o z s u d e k O k r e s n í h o s o u d u p r o P r a h u - v ý c h o d z e d n e 1 8 . 5 . 2 0 0 1 , v e z n ě n í d o p l ň u j í c í h o r o z s u d k u z e d n e 2 9 . 3 . 2 0 0 2 , t a k , ž e z a m í t l ž a l o b u n a u r č e n í , ž e v l a s t n í k e m s o u b o r u v ý r o b k ů č t y ř k u s ů v s t u p n í c h d v e ř í d v o u k ř í d l ý c h , z a s k l e n ý c h j e d n í m s k l e m s r o z m ě r y 1 . 7 2 4 x 2 . 0 3 2 , d o d a n ý c h s p o l e č n o s t í H . O . , s . r . o . , s p o l e č n o s t i M S S , s . r . o . , n a z á k l a d ě s m l o u v y o d í l o z e d n e 1 4 . 8 . 1 9 9 7 n a s t a v e b n í a k c i R e k o n s t r u k c e d o m ů v M . , j e ž a l o b k y n ě . Ž a l o b k y n i d á l e u l o ž i l z a p l a t i t ž a l o v a n ě m u n á k l a d y ř í z e n í p ř e d s o u d e m p r v n í h o s t u p n ě v č á s t c e 3 4 7 2 5 K č a n á k l a d y o d v o l a c í h o ř í z e n í v č á s t c e 1 7 3 5 0 K č d o t ř í d n ů o d p r á v n í m o c i r o z s u d k u k r u k á m z á s t u p c e ž a l o v a n é J U D r . M . S . a s o u č a s n ě ž a l o b k y n i u l o ž i l z a p l a t i t „ Č e s k é r e p u b l i c e “ n a s v ě d e č n ě m č á s t k u 1 1 2 9 K č d o t ř í d n ů o d p r á v n í m o c i r o z s u d k u n a ú č e t „ O k r e s n í h o s o u d u P r a h a - v ý c h o d “ .

V odůvodnění rozsudku odvolací soud zejména uvedl, ve shodě se soudem prvního stupně, že žalobkyně má naléhavý právní zájem na požadovaném určení, když mezi účastníky není najisto postaveno, kdo je vlastníkem věcí, ohledně kterých je požadováno určení vlastnického práva. Tyto věci jsou sice „v držbě žalobkyně“, ovšem žalovaný (respektive Městský úřad Č.) se jako poškozený připojil k trestnímu stíhání prokuristy žalobkyně, který nařídil podřízeným pracovníkům jejich vymontování a odvezení, čímž měla „Městskému úřadu Č. vzniknout škoda nejméně ve výši 77 940

Kč“. Odvolací soud, vycházející ze zjištění učiněných soudem prvního stupně, po zopakování důkazů smlouvou ze 4. 10. 1996 uzavřenou „mezi žalovaným jakožto jedním z objednatelů a sdružením BD (zhotovitelem)“, jehož účastníky byly obchodní společnosti „BD, a. s., a V., s. r. o.“, dospěl k závěru, že sjednané dílo bylo provedeno a předáno a žalovaný cenu díla uhradil, v důsledku čehož je dle „§ 542 odst. 1, příp. odst. 3“ obchodního zákoníku vlastníkem zhotovované, případně rekonstruované či modernizované věci.

Odvolací soud sice připustil, že dne 1. 8. 1997 byla mezi žalobkyní (zhotovitelkou) a MSS, s. r. o. (objednatelkou), uzavřena smlouva o dílo, jejímž předmětem byla dodávka a montáž plastových oken a dveří v objektu „Rekonstrukce domů v M., obj. 32-34“ (rozuměj v objektu žalovaného), a v rámci této smlouvy smluvní strany dohodly, že vlastnické právo k dodanému zboží přechází ze zhotovitele na objednatele uhrazením jeho ceny a nebezpečí škody přechází podpisem předávacího protokolu, jakož i to, že se jednalo o subdodavatelskou smlouvu ve vztahu ke smlouvě o dílo ze 4. 10. 1996, nicméně uzavřel, že obsah takto vzniklého závazkového vztahu byl závazný pouze pro jeho strany, tj. nikoliv pro žalovaného, s tím, že pokud smluvní partner žalobkyně nesplnil své závazky vyplývající z uzavřené smlouvy o dílo, „je nutné domáhat se jejich splnění na něm.“

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně včasné dovolání, jehož přípustnost odvozovala z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Odvolacímu soudu vytýkala nesprávné právní posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), co do závěru o platnosti smlouvy o dílo z 4. 10. 1996 a co do závěru, že je právně nevýznamná výhrada vlastnického práva obsažená ve smlouvě o dílo uzavřené mezi žalobkyní a MSS, s. r. o.

Neplatnost smlouvy o dílo ze 4. 10. 1996 dovolatelka spatřovala v tom, že smlouvu v postavení zhotovitele uzavřelo „sdružení BD“, které není nositelem právní subjektivity, když navíc za tohoto zhotovitele smlouvu podepsal Ing. D., a to na základě plné moci, rovněž udělené tímto sdružením. Existenci svého vlastnického práva k věcem dovolatelka dovozovala z toho, že se jedná o její „výrobky“, s tím, že vlastnické právo nikdy na nikoho nepřevědla. Jelikož žalovaný o sjednané výhradě vlastnického práva mezi žalobkyní a MSS, s. r. o., věděl, nemohl nabýt vlastnické právo k věcem ani ve smyslu ustanovení § 446 obch. zák., a to pro nedostatek dobré víry o tom, že věci nabývá od jejich vlastníka. Dovolatelka dále zdůrazňovala, že při akceptaci právního názoru odvolacího soudu, že výhrada vlastnického práva působí pouze mezi účastníky, kteří ji sjednali, by tento právní institut ztrácel význam, když v případě jejího porušení by účastník, v jehož prospěch byla sjednána, měl pouze možnost požadovat na svém smluvním partnerovi zaplacení ceny, kterýžto nárok ovšem má i v případě, že výhrada vlastnického práva sjednána nebyla. Proto dovolatelka požadovala, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

V souladu s body 1., 15. a 17., hlavy I., části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se pro dovolací řízení uplatní občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2001.

Tříčlenný senát č. 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při řešení otázky, zda (ne)existence vlastnického práva zhotovitele ke zhotovované věci má vliv na nabytí vlastnického práva objednatele k této věci podle § 542 odst. 1 obch. zák., k odlišnému právnímu názoru, než jaký byl vyjádřen v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2001, sp. zn. [29 Cdo 1532/99](#). V souladu s ustanovením § 20 odst. 1, věty první, zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, postoupil proto věc velkému senátu obchodního kolegia. Velký senát obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 posledně označeného zákona.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., jelikož směřuje proti rozsudku

odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, a je i důvodné.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek soudu druhého stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Uplatněným dovolacím důvodem je dovolací soud vázán a rozhodnutí odvolacího soudu může přezkoumat právě jen z důvodů uplatněných v dovolání; je-li dovolání přípustné, přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Nejvyšší soud se zabýval především existencí dovolatelkou uplatněného dovolacího důvodu (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Odvolací soud založil své rozhodnutí na právních závěrech, že výhrada vlastnického práva sjednaná mezi žalobkyní (zhotovitelkou) a MSS, s. r. o. (objednatelkou), ve smlouvě o dílo z 1. 8. 1997 působí pouze mezi smluvními stranami, a nikoliv ve vztahu k žalovanému (konečnému odběrateli), a že žalovaný se stal vlastníkem zhotovované věci podle „§ 542 odst. 1, popř. odst. 3 obch. zák.“.

Podle ustanovení § 554 odst. 5 obch. zák. předáním zhotovené věci nabývá k ní objednatel vlastnické právo, jestliže je do této doby měl zhotovitel, a na objednatele přechází nebezpečí škody na zhotovené věci, jestliže je do této doby nesl zhotovitel. Ustanovení § 444 až 446, § 455 až 459 a § 461 platí obdobně. Strany si však mohou písemně smluvit, že objednatel nabude vlastnické právo ke zhotovené věci později, než je stanoveno v § 554 odst. 5 obch. zák., přičemž nevyplývá-li z obsahu této dohody (výhrady vlastnického práva) nic jiného, má se za to, že objednatel má nabyt vlastnické právo teprve úplným zaplacením ceny díla (srov. obdobně § 445 obch. zák.).

V rozsudku ze dne 21. 3. 2001, sp. zn. [29 Cdo 1532/99](#), Nejvyšší soud uzavřel, že nebyl-li subdodavatel ve smluvním vztahu k objednateli a smlouva o dílo uzavřená mezi zhotovitelem a objednatelem nevylučovala, aby zhotovitel pověřil provedením díla (jeho části) jinou osobu, potom na vzájemné vztahy mezi zhotovitelem a objednatelem nemá obsah smlouvy uzavřené mezi subdodavatelem a zhotovitelem vliv a pro vznik vlastnického práva objednatele podle § 542 odst. 1 obch. zák. není rozhodné, zda zhotovitel k provedení díla použil jinou osobu a zda v tomto vztahu (ve vztahu mezi subdodavatelem a zhotovitelem) došlo k nabytí vlastnického práva zhotovitelem.

Ustanovení § 542 odst. 1 obch. zák. určuje, že zhotovuje-li zhotovitel věc u objednatele, na jeho pozemku nebo na pozemku, který objednatel opatřil, nese objednatel nebezpečí škody na zhotovované věci a je jejím vlastníkem, nestanoví-li smlouva něco jiného.

Aplikace výše uvedeného ustanovení by přicházela v úvahu tehdy, pokud by zhotovitel (podle smlouvy o dílo uzavřené s žalovaným) věci, k nimž se žalobkyně domáhá určení vlastnického práva, zhotovoval v místě v tomto ustanovení zmiňovaném. Samotná skutečnost, že na tomto místě zhotovitel pro objednatele (žalovaného) zhotovoval věc jinou (stavbu), je pak právně významná pro posouzení otázky vlastnictví k této jiné věci, a nikoliv k věcem, k nimž se žalobkyně domáhá určení vlastnického práva. Z ustanovení § 542 odst. 1 obch. zák. tak existenci vlastnického práva žalovaného k věcem zhotoveným žalobkyní dovozovat nelze.

Tvrzení žalobkyně o „vymontování a odvezení věcí“ z objektu žalovaného však vyvolává nutnost

zabývat se otázkou, zda přes výhradu vlastnického práva nezaniklo v tomto konkrétním případě vlastnické právo žalobkyně k věcem, které byly součástí předmětu plnění, v důsledku jejich „zpracování“ do nemovitosti žalovaného, jinými slovy, zda tyto lze nadále považovat za samostatné věci v právním smyslu (§ 118 odst. 1 obč. zák.), popř. alespoň za příslušenství jiné věci (§ 121 odst. 1 obč. zák.), nebo zda se staly součástí jiné věci (§ 120 odst. 1 obč. zák.).

Nevypořádal-li se odvolací soud s otázkou, jaký právní dopad mělo „zpracování věci“ do nemovitosti žalovaného, nelze než jeho právní posouzení věci považovat za neúplné a tudíž i nesprávné.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), dovolací soud je bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem, odst. 3, odst. 6 o. s. ř. zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243d odst. 1, věta za středníkem, o. s. ř.).

V případě, že odvolací soud v další fázi řízení dospěje k právnímu závěru, podle kterého věci, k nimž se žalobkyně domáhá určení vlastnického práva, jsou i nadále (rozuměj po jejich „zpracování“ do nemovitosti žalovaného) způsobilým předmětem vlastnického práva, neopomene se zabývat otázkou (ne)existence vlastnického práva žalobkyně i z pohledu ustanovení § 446 obch. zák. Přitom bude respektovat obecnou zásadu, že nesplní-li objednatel podmínku pro nabytí vlastnického práva spočívající v zaplacení ceny díla, nemůže realizovat práva svědčící vlastníku věci (srov. § 123 obč. zák.), tj. nemůže s předmětem díla (při absenci jiné dohody s vlastníkem věci) nakládat ani jej použít při plnění svého závazku. Kdyby v rozporu s výše uvedenou zásadou nevlastník s předmětem díla disponoval, pak třetí osoba (smluvní partner nevlastníka) může nabýt vlastnické právo k tomuto předmětu díla pouze při splnění podmínek v tomto ustanovení uvedených.